

15.10.2021

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunta

Lausuntopyyntö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunta on pyytänyt Päivittäistavarakauppa ry:ltä (PTY) lausuntoa luonnoksesta arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. PTY kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Raha-automaattien hajasijoitusjärjestelmän säilyttäminen ja tunnistautuneen pelaaminen

Pidämme tärkeänä, että raha-automaattien hajasijoitusjärjestelmä säilytetään. Samalla kannatamme siirtymistä kaikkien Veikkauksen pelien pelaajien pakolliseen tunnistautumiseen. Tunnistautuneena pelaamiseen liitettävissä olevat ratkaisut, kuten enimmäiskulutusrajat ja pelaajan itsensä asettamat pelikiellot ovat hyvä keino vähentää riskipelaamisen haittoja.

Hajasijoitusjärjestelmän tulee olla syrjimätön. Myymälän sijainti ei voi olla perustelu jättää myymälää ilman automaattia. Automaattien sijainnin sääntely ei saa muodostua asiamiesten kannalta eriarvoistavaksi ja liiketoiminnan ennustettavuutta vähentäväksi. Automaattien sijoittelun kriteerien tulee vastaisuudessa olla kohtuulliset ja tasapuoliset myös asiamiesten kannalta.

Hajasijoitusjärjestelmää tulee kehittää niin, ettei kontrolloimattoman, ulkomaisilla rahapelisivustoilla tapahtuvan uhkapelaamisen kiinnostavuus suomalaisille kuluttajille lisäännä. Ulkomaiset rahapelisivustot kilpailevat raha-automaattipelaamisen kanssa.

Veikkauksen rahapeliautomaattien taloudellinen merkitys myymälöille

Pelituotoilla on erityisen suuri merkitys erityisesti haja-asutusalueiden kauppajien ja pienten myymälöiden toimintaedellytyksille. Pidämme huolestuttavana esityksen vaikutusarviossa mainittua arviota asiamiesten myyntipalkkioiden jyrkästä laskusta. Veikkaus Oy:n mukaan pakollinen tunnistautuminen, raha-automaattien vähentäminen, muut raha-automaatteja koskevat vastuullisuustoimet sekä raha-automaattipelaamiseen kohdistuvan kysynnän vähentyminen vaikuttavat vähentävästi asiamiehille maksettaviin myyntipalkkioihin. Veikkaus arvioi raha-automaattien myyntipalkkioiden laskevan vuoden 2019 tasolta 83 miljoonaa euroa tasolle noin 21-23 miljoonaa euroa vuonna 2022, noin 20-22 miljoonaa euroa vuonna 2023, noin 20-22 miljoonaa euroa vuonna 2024 ja noin 20-21 miljoonaa euroa vuonna 2025. Lisäksi Veikkaus arvioi asiamiesten menettävän pakollisen tunnistautumisen käyttöönoton johdosta kuponkipelien ja raaputusarpojen osalta noin 10 miljoonan euron vuotuiset palkkiot.

15.10.2021

Rahapelien omavalvonta ja ikärajavaltvonta myymälöissä

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi omavalvontaa koskeva pykälä, jonka mukaan sekä Veikkaus Oy että pelipisteen haltija velvoitettaisiin laatimaan omavalvontasuunnitelma. Kannatamme lisäystä, kunhan toteutuksessa myymälöiden osalta hyödynnetään kaupan nykyisiä omavalvonnan käytännön ratkaisuja. Kauppa näkee, että omavalvontaa toteuttamalla rahapelien myynti ja ikärajavaltvonta tapahtuu vastuullisesti ja lakia noudattaen. Omavalvontakäytännöt antavat henkilökunnalle hyviä välineitä vastuulliseen ja lainmukaiseen myyntityöhön ja varmistavat ikärajavaltvonnan toteutumisen sekä tukevat hajasijoitusmallin säilymistä.

Kaupan yrityksillä on vankka kokemus omavalvonnan suunnittelusta ja toteuttamisesta. PTY on tehnyt jo yli vuosikymmen sitten jäsenyrittäjänsä kanssa laajan omavalvontaohjeistuksen, joka sisältää rahapelaamisen omavalvonnan lisäksi ohjeita myös elintarvikkeiden ja muiden ikärajavaltvottavien tuotteiden myynnistä. PTY:n omavalvontasuunnitelmaa toteutetaan jäsenyrittäjien yli 2500 myymälässä. Myynnin omavalvontaohjeistusta ja ikärajavaltvontaa toteutetaan ja kehitetään pitkäjänteisesti rahapelien lisäksi alkoholijuomien ja -valmisteiden, tupakkatuotteiden, nikotiinivalmisteiden, aikuisille tarkoitettujen lehtien, elokuvien ja tietokonepelien sekä ilotulitteiden myynnissä.

Myymälät hyödyntävät omavalvontaohjeistuksen lisäksi sähköistä omavalvonnan tietopankkia, joka toimii jokaisen myymälän omavalvontasuunnitelman paikkana ja kehitysalustana sekä omavalvontakirjausten tietokantana.

Kaupan ja Veikkaus Oy:n omien ohjeistuksien mukaan alkoholin, tupakan ja rahapelien myynnin osalta ikä tarkastetaan henkilöltä, jotka vaikuttavat alle 30-vuotiaita. Tämä koskee myös raha-automaatteja. Muiden täysi-ikäisyyttä edellyttävien tuotteiden osalta viiteikä on 23 vuotta. Jos asiakas ei voi pyydettyä todistaa ikäänsä, kauppa ei myy tuotetta eikä mahdollista rahapelien pelaamista. Näillä suojaikärajoilla kauppa varmistaa, että kyseisiä tuotteita ei päädy alaikäisten käyttöön tai pelattavaksi.

PTY:llä on toteutettu ikärajavaltvonnan tehokkaaksi koulutusvälineeksi ikärajavaltvontakoulutusmateriaali lopputesteineen. Ikärajavaltvontamateriaaliin kuuluu laaja kattaus ikärajavaltvottavien tuotteiden myyntiohjeita, haastavia tilannekuvauksia myyntitilanteista sekä lopputesti, jonka läpäistyään henkilö saa suorituksesta ikärajavaltvonnan. Kaikki myymälöissä toimivat kassahenkilöt esimiehineen suorittavat ikärajavaltvonnan. PTY:llä on yhteistyökumppaneinaan myös lukuisia oppilaitoksia ja henkilöstövuokrausyrityksiä, joissa opiskelijat ja vuokratyövoima suorittavat ikärajavaltvonnan. Materiaalin laaja päivitys toteutettiin vuonna 2018, jonka jälkeen kaikki kassatyöntekijät ovat uusineet aiemmin suorittamansa ikärajavaltvonnan vuoden 2020 loppuun mennessä.

PTY ja kaupan yritykset ovat toteuttaneet vuodesta 2014 lähtien myös lukuisia ikärajavaltvonnan kertovia viestintäkampanjoita. Vuonna 2018 toteutettiin kauppajen henkilökuntaan kohdistunut rahapelien ikärajavaltvontaan keskittynyt kampanja yhteistyössä Veikkaus Oy:n kanssa. Syksyllä 2021 alkaneessa viestintäkampanjassa rahapelaamisen ikärajavaltvonta on entistä näkyvämmän mukana.

15.10.2021

Pelaamisen omavalvonnan käytännön ratkaisut

16 a §:n mukaan laissa ei määriteltäisi omavalvontasuunnitelman yksityiskohtaista sisältöä, vaan sisäministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä omavalvontasuunnitelmien laatimisesta sekä sen sisällöstä ja toteuttamisesta. PTY pitää erittäin tärkeänä, että asetusta valmisteltaessa keskustellaan Veikkaus Oy:n ja sen kumppaniyrityksiä edustavien järjestöjen kuten PTY ry:n ja MaRa ry:n kanssa. Näin voidaan varmistua siitä, että mm. kaupan vankka kokemus omavalvonnan toteuttamisesta huomioidaan valmistellessa raha-automaattien omavalvontaa, ja että se toimii myös käytännön arjessa. PTY pitää myös erittäin tärkeänä, että asetuksessa ei aseteta yrityksille kohtuuttomia vaatimuksia, mitkä poikkeavat jo nykyään toteutetusta rahapelien omavalvonnasta, vaan nykyiset keinot nähdään riittäviksi.

Kaupan yritykset noudattavat Veikkaus Oy:n ohjeistusta ja sääntöjä rahapelien myynnissä. Veikkaus Oy on saanut myös kommentoida PTY:n omavalvontaohjeistusta ja sen sisältöä. Pelaamisen omavalvonnalla varmistetaan, että Veikkauksen peliautomaattien, totopelien sekä online-pelien ja arpojen myynnin ikärajoja noudatetaan, peliautomaatit sijoitetaan oikein valvonnan kannalta ja alaikäisten pelaaminen estetään.

Peliautomaattien sijoittaminen

Peliautomaatit sijoitetaan jo nykyään niin, että peliautomaatteja valvovalla työntekijällä on esteetön näkyvyys peliautomaateille. Myymälässä tulee olla valvontakoulutettu henkilö, kun peliautomaatit ovat pelattavissa. Peliautomaatteja ei saa sijoittaa tilaan, jossa niiden käyttäminen voi vaarantaa turvallisuuden tai aiheuttaa järjestyshäiriöitä.

Pykälään 16 ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, joka sisältäisi velvoitteen suunnitella raha-automaattien sijoittelua pelipisteisiin ja niiden käytettävänä pitämistä pelipisteissä koskevat periaatteet siten, että pelaamisesta aiheutuvat taloudelliset, sosiaaliset ja terveydellisiä haitat olisivat mahdollisimman vähäisiä. Tämä vastaa hyvin pitkälle nykyisiä käytäntöjä. Pykälän perusteluissa mainituissa esimerkeissä näille periaatteille annetaan kuitenkin uusi ja täysin käytännölle vieras sisältö:

"Raha-automaattien käytettävänä pitämistä ja sijoittelua koskevat periaatteet voisivat käytännössä tarkoittaa esimerkiksi [...] raha-automaattien pitämistä suljettuina tiettyinä kellonaikoina ja raha-automaattien näkyvyyden huomioimisesta niiden sijoituspaikoissa siten, että liiketilassa asiointi olisi mahdollista ilman näköyhteyttä raha-automaatteihin ja altistumista raha-automaattipelaamiselle kuitenkin siten, että pelaaminen on 1 momentissa tarkoitettulla tavalla valvottavissa."

Perustelu on ristiriitainen, sillä raha-automaatteja ei voida sijoittaa päivittäistavarakaupan myymälöihin niin, että ne olisivat samaan aikaan poissa asiakkaiden näkyviltä ja kaupan henkilökunnan valvottavissa. Myyjän näköyhteys raha-automaattiin syntyy yleensä kassalta. Jotta automaatti olisi asiakkaiden näkymättömissä, se pitäisi sijoittaa omaan tilaansa, mikä myymälässä ei ole mahdollista ainakaan niin, että henkilökunta voisi valvoa pelaamista. Myöskään raha-automaattien sulkeminen tiettyinä kellonaikoina joissain sijoituspaikoissa ei ole käytännöllistä, vaan asiakkaiden tulee voida luottaa siihen, että raha-automaattien pelaamisen toteutus on pääpiirteissään samanlaista eri myymälöissä. Jos liiketila on

15.10.2021

auki, sieltä tulee saada myös rahapelaamisen palveluita riippumatta kellonajasta. Kellonaikaa ei voida perustellusti pitää riskitekijänä, joka korostuisi joissain sijoituspaikoissa. Esitämme, että yllä kursivoitu kohta pykälän 16 perusteluista poistetaan.

Kunnioittavasti

Päivittäistavarakauppa ry

Kari Luoto
toimitusjohtaja